

שאל בני

פרשת שמות תשע"ט

עלון - מס' 122

העלון יוצא לאור ע"י מכון "שאל בני" העוסק בענייני שמירת הלשון
חשיבה חיובית לימוד זכות ואהבת ישראל
ליכרו של הגאון הרב רבי מאיר שפירא מלובלין זצוקללה"ה
להנצחות ולתרומות, ניתן ליצור קשר במייל: shealbeni@gmail.com
או לפקס 08-9178033

ויעש להן בתים

כתב רש"י בתי כהונה לוייה ומלכות.
יש להבין הרי כל שכר שמשלם הקב"ה
הוא מידה כנגד מידה, ואם כן מה מידה
נכונה שילם להם הקב"ה על זה שהם לא
הרגו את הזכרים, ונתן להם כהונה לוייה
ומלכות?

תירץ הבריסקע רב. כידוע גוי הבא על
בת ישראל הבן הנולד הוא יהודי, אך
אין לו יחס, הוא לא כהן לא לוי, ואינו
יכול להיות מלך, כיון שאביו גוי.
נמצא שצריך כוונת פרעה היתה שלא
יהי יחוס לעם ישראל, לא יהי להם
שורשים, לא יהי כהונה לוייה מלכות.
והם "ותחנינה את הילדים" ובגללם יש
יחוס לעם ישראל, מידה כנגד מידה
שילם להם הקב"ה, בתי כהונה לוייה
ומלכות, שיהי להם יחוס.

שפרה ופועה

כתב רש"י שפרה - זו יוכבד על שם
שמשפרת את הולד: פועה - זו מרים
שפועה ומדברת והוגה לולד, כדרך
הנשים המפייסות תינוק הבוכה.
ויש להבין א. מדוע התורה לא
קוראת להם יוכבד ומרים, נכון
שיוכבד היתה משפרת את הולד.
ומרים היתה פועה לולד, אבל זה רק
התואר שלהם זה לא השם שלהן,
ומדוע התורה בחרה שם התואר ולא
שם האמיתי?

ב. מה המעלה המיוחדת שמשפרת
את הוולד. וכן פועה על הולד. כך
נוהגות הנשים וכך מעשיהם, עד
שהתורה מכנה אותן בשם זה?
שמעתי תירוצ נפלא מהאדמו"ר
מטאלנא שליט"א מירושלים. פרעה
גזר כל הבן הילוד היאורה
תשליכהו, להרוג לרצוח את הזכרים,
והן לא שמעו לפרעה ולא הרגו את
הילדים, אבל לא הסתיים בכך
להיפך הם שיפרו את הילדים פעו
עליהם, הם עשו דברים קטנים עם
כל הלב עם כל הנשמה.

אנשים אוהבים להתהדר בדברים
גדולים, להתעסק עם הצעירים עם
הקטנוניות שלהם זה נראה בזבוז
זמן להתעסק עם שטויות, הבחור
משתטה ואני צריך לטפל בזה, לא
חבל על הזמן שלי. התורה אומרת
לנו דעו לכם, אותם נשים גדולות
במה הם עסקו? לא בדברים גדולים,
רק הם עודדו עזרו שיפרו פעו, אם
תינוק בכה, הי' אכפת להם הם רצו
למנוע את זה להטיב לתינוק אפי'
בדברים קטנים.

ולכך התורה מכנה אותם כך בשם
התואר, שפרה ופועה, ללמדנו שגם
אנחנו צריכים לרדת ממדרגתנו
לדרגת הילד הבחור ולמצוא דרכים
לעודד אותו, לשפר אותו לפעות לו,
למנוע ממנו בכי סבל מיותר, לא די
שאנחנו משאירים אותו בחיים,
אנחנו צריכים לראות איך מקדמים
אותו, אם הרבה לב זהו השם היפה
ביותר שפרה ופועה. לשפר ולפעות
לדור הצעיר.

נוער נושר (3)

בשבוע שעבר עסקנו בשאלה איך אפשר למנוע את הנשירה, את ההדחקה של הבחור - החניך
מעולם התורה והיראה, כתבנו על החשיבות, של נתינת הערכה עצמית לבחור - לחניך,
להחשיב אותו כאדם מן השורה, להתייעץ אתו במילי דעלמא, בפרט אם יש תחומים שהוא
אוהב לדבר עליהם, הוא מתמחה בהם, ראוי מאוד לדבר אתו על נושאים אלו.

השבוע אנחנו נסיף עוד רעיון חשוב מאוד: שמו "נתינת אימון עתידי".
נתינת אימון משמעותו, לומר לבחור יבואו זמנים טובים ואתה מסוגל להגיע לימים אלו, יש לך
סיכויים טובים מאוד להצליח, לשגשג. גם בגשמיות בענייני עוה"ז. וגם ברוחניות אפי' שכעת
אתה לא במקום טוב, זה יכול להשתנות, זה עוד ישתנה לטובה.

בגמרא (בבא מציעא פה). מסופר שרבינו הקדוש "רבי" הזדמן לעירו של רבי אלעזר בנו של
רשב"י. שאל אותם רבי, האם יש בן לאותו צדיק - לר' אלעזר? אמרו לו כן יש לו בן, אבל הוא
ירוד מאוד מבחינה רוחנית הוא עושה מעשים מכוערים.

לקח רבי את הבחור הסמיך אותו להיות רב עם סמיכה. [סמיכה בימים ההם הי' דרגה מאוד גבוהה
של רב בישראל. עד שהגמרא אומרת ששמואל רצה מאוד שיסמכו אותו, ולא זכה שמואל לכך]
שוב לקח רבי את רבי שמעון בן איסי בן לקוניא שהי' אח של אשתו של ר' אלעזר - דודו של
יוסי, שילמד אתו תורה, וידריך אותו בדרך הישר.

כל יום אמר יוסי אני רוצה לחזור לעירי, אין לי כח ללמוד בישיבה. אמר לו רבי אם תשאר
בישיבה ותלמד תורה, יעשו אותך רב גדול בישראל, יהי' לך הרבה כבוד, גם פרנסה, יניחו על
ראשך תהי' זהב, וכולם יקראו לך רבי.

כשמעו יוסי את כל מה שעתיד לבוא עליו, אם ילמד תורה, שנשבע יוסי שאינו עוזב את
הישיבה. עברו שנים יום אחד הגיע רבי שוב לאותו מקום, ושמע את קולו של יוסי שלומד
תורה. אמר רבי דומה קולו לקולו של ר' אלעזר. אמרו לו זה הבן שלו. קרא רבי את הפסוק
"פרי צדיק עץ חיים ולקח נפשות" פרי צדיק עץ חיים זה רבי יוסי ברבי אלעזר ברבי שמעון,
ולקח נפשות חכם זה רבי שמעון בן איסי בן לקוניא

מספרת הגמרא שכשנפטר רבי יוסי, הכניסו אותו למערת אביו, על פתח המערה שהה נחש,
אמרו לנחש שיעזוב את המקום ויכנס בן אצל אביו, ולא הלך הנחש. כולם חשבו שר' אלעזר
ורשב"י יותר גדולים מרבי יוסי. יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה אלא זה היה
בצער מערה וזה לא היה בצער מערה.

אנחנו למדים מסיפור זה מספר נקודות:

א. גם בחור מבית טוב - הכי טוב, יכול לרדת מהדרך. שמעתי ממחנכים שהיום רואים בחורים
מבתיים טובים, פתאום מאבדים את הדרך את השביל ואת החברה, האבא יכול להיות תלמיד
חכם גדול, צדיק ירא שמים וכן האמא מחנכת מנחת הורים יועצת חינוכית, והילד נאבד.

ב. יש מצוה גדולה להחזיר את אותם בחורים לדרך המצוות, וגם רבי שהי' גדול התנאים,
התעסק בקירוב לבבות נדחים לצור מחצבתם, הגמרא כותבת ממש בהפלגה גדולה, על אותם
אלו שמקריבים לתשובה.

ג. מה היתה עצתו של רבי, נתינת אימון אתה תהי' רב גדול, כבר מיד רבי סמך אותו, כאומר אני
בטוח שאתה תהיה רב, גדול בישראל. רבי הכניס בו הערכה אתה שווה יקראו לך רבי.

ד. עוד נקודה חשובה מאוד אנחנו לומדים מרבי. הבן יהודע שואל מדוע רבי לקח לו חונן את
דודו, אח אימו של יוסי? ומבאר כיון שרוב בנים דומים לאחי האם, ידע רבי שדווקא הוא ידע
להכיר את יוסי, את הקשיים שלו, הוא יבין אותו ויוכל לקדם אותו. נמצינו למדים יסוד חשוב
מאוד. אם אנחנו רוצים לקדם בחור שמדרדר, אנחנו צריכים לחפש לו חונן שיבין את הנער
שידע לגעת בבנכיו ליבו שיבין את מה שחסר לו כואב לו, והוא יכול להשיבו הביתה...

מילתא דבדיחותא

פעם נסע בחור באוטובוס עמוס אנשים, הבחור ישב עם עיניים סגורות שמר על עיניו כל הנסיעה, ליד הבחור עמד יהודי מבוגר שהתפעל איך בחור שומר על עיניו בכזו מסירות נפש.

לאחר שעתים של נסיעה, שאל היהודי המבוגר את הבחור איך השגת כזו שמירת עיניים? אמר הבחור זה לא העיניים זה הלב. שאל היהודי מה קשור הלב לכאן? אמר הבחור יש לב רחום וחנון, אני לא מסוגל לראות איך יהודי מבוגר כמוך, עומד נסיעה כ"כ ארוכה, לכן אני סוגר את עיניי.

חיבוב מצוה בשיתוף הבנים

בפרשתינו כתוב בתורה "ושאלה אשה משכנתה ומגרת ביתה כלי כסף וכלי זהב ושמלת ושמתם על בניכם ועל בנותיכם ונצלתם את מצרים".

ובפרשת בא (פרק יב פסוק לה) כתב רש"י **ושמלת** - אף הן היו חשובות להם מן הכסף ומן הזהב, והמאוחר בפסוק חשוב:

ותמוה א. לאיזה צורך הם היו צריכים לקחת שמלות? [בספר דברי ישראל כתב כדי שיהי' להם להחליף לבגדי שבת]

ב. רש"י כתב ששמלות היו יותר חשובות להם יותר מהזהב. ותמוה מה מעלה מיוחדת יש בשמלות עד שהם יותר חשובות מזהב?

ג. מדוע התורה אומרת ושמתם על בניכם ועל בנותיכם, מדוע להניח על הילדים? הרי היו להם לכל אחד 90 חמורים לובים?

[יש מתרצים על דרך הלצה, שהמצרים הלכו עם חליפות קצרות, והיהודים הלכו עם חליפות ארוכות, ומכיון שהם לא רצו ללכת עם חליפות קצרות כדרך המצרים, הם הלבישו את הילדים בחליפות הקצרות, וילדים החליפות היו ארוכות.]

שמעתי ביאור נפלא, על פי דברי רש"י פרשת בא (פרק יב פסוק לד) שכתב **משאתם** - שירי מצה ומרור: **על שכמם** - אף על פי שבהמות הרבה הוליכו עמהם מחבבים היו את המצווה: דהיינו כל המטרה של השמלות היו כדי לצרור בתוכם שירים של מצה ומרור, כדי לטמון בתוכם מצוות, ולכך הם היו חשובים מן הכל, כי הם היו כמו הנרתיק של התפילין לאכסן בהם את המצוות, והמצוה היתה חשובה להם יותר מהכסף והזהב. ולכך אמר ושמתם על בניכם ובנותיכם, כשעושים מצוה, ועושים עם חביבות מצוה, צריך לשתף את הילדים, שהם יראו את המצוה שיראו את החביבות השמחה וימשכו אחרי המצוה.

מספרים שפעם נסעו יהודים בספינה, ופתאום התחילה רוח סערה, אמר רב החובל כל אחד צריך לזרוק מהחבילות שלו. הי' שם יהודי אחד אמר הנה יש לי פה תפילין הם כבדים, אותם אני פחות צריך, וגם יש כאן אונס, אין ברירה לקח את התפילין וזרק לים, מכנגד עמד יהודי אחר ואמר על התפילין אני לא מוותר, על בגדים ושאר חפצים אפשר לוותר, אבל על התפילין אני לעולם לא יוותר. השאלה מה חשוב ומה העיקר, אצל היהודים כשיצאו ממצרים הדבר החשוב ביותר הי' השמלות, כיון שבהם הם הניחו שירי מצה ומרור.

יש לציין לשבח בשואה האיומה, כשלא נתנו ליליהודים לקחת כי אם שקית קטנה אחת, רוב רובם של היהודים לקחו עמם תפילין טלית סידור, על המצוות ערכי קודש הם לא הסכימו לוותר.

הלכה למעשה

הרב ישראל אשלג 0504182631

הטשולנט שהתהפך

בליל שבת אברך חזר לביתו אחרי שביקר ואיחל מזל טוב לחבירו שעשה שלום זכור, כמנהג היהודים יקרים, רצה האברך לטעום מהצולנט, לבדוק את מצב הטשולנט, [בדרך בדיחה אומרים שעל הטשולנט עושים מספר ברכות. א. בערב שבת בפה"א ובורא מיני מזונות. ב. בליל שבת כשהטשולנט מריח ריח ניחוח, מברכים עליו בורא מיני בשמים. ג. במוצאי שבת כשהצרכת מתחילה לשרוף, מברכים עליו בורא מאורי האש] הוא ביקש מבנו הבחור שירים את הסיר, ויחזיק אותו קצת באוויר, כדי שיוכל להחזירו שוב לפלטה, שהרי כל זמן שהסיר עדין בידו, ודעתו להחזיר מותר להחזיר את הסיר, וכך הוא יוציא מהטשולנט ויקיים מצוות עונג שבת.

הבן עשה כמצוות אביו החזיק את הסיר על השיש, אך קרה דבר נורא, תוך כדי שהאב חופר בתוך הסיר, כדי להוציא מהמיטב של הטשולנט, הבן איבד שליטה על הסיר, והסיר התהפך על השיש.

שאלתו בפיו האם מותר לו להחזיר את הטשולנט לתוך הסיר, האם יש כאן איסור בישול? או איסור חזרה בשבת?

התשובה היא: **שמותר להחזיר את הטשולנט את התפוחי אדמה והבשר והקישקע לתוך הסיר, ואין כאן כל איסור.**

והטעם הוא: שמכיון שהתפוחי אדמה והקישקע וכן הבשר הם מבושלים כל צרכם, והם **יבשים**, אין בהם בישול אחר בישול.

אך יש לדון על הרוטב שהוא לח, ובלח יש בישול אחר בישול. אך יש לחלק: אם הרוטב עדיין חם אפי' פחות מיד סולדת בו, **לדעת האשכנזים** אין בו בישול אחר בישול, ומותר להחזירו לסיר.

ולדעת עדות בני המזרח שפוסקים כדעת מרן, אם הרוטב יס"ב אין בו עוד בישול, ומותר להחזירו לסיר.

ואם אין היד סולדת בו, יש בו בישול אחר בישול. אך הרב עובדיה זצ"ל פסק שאם רוב התבשיל הוא יבש, אף מעט הרוטב שבו בטל ואין בו עוד בישול, וע"כ מותר להחזיר לסיר את הרוטב שמעורב עם התפוחי אדמה והבשר. אך הרוטב שעומד בפני עצמו יש בו בישול ואסור להחזירו.

ואף איסור חזרה בשבת נראה שאין כאן. כיון שהטשולנט נפל בטעות, וכל טעות אין בה משום הפסקת חזרה. כמו שכתבו הפוסקים, שאם אחד רצה להוריד סיר מרק מהפלטה, והוריד בטעות סיר בשר, מותר להחזיר את סיר הבשר לפלטה, כיון שטעות לעולם חוזרת.

לא איש דברים אנכי, גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך אל עבדך, כי כבד פה וכו'.

תמוה מה צ"ל גם מתמול גם משלשום, די שאומר שאינו יכול לדבר?

מבאר הכתב סופר, יש אדם שאם אומרים לו לעמוד ולדבר לפני ציבור, מיד הוא יכול לעמוד ולדבר לפני ציבור, גם אם לא הכין דרשה, התזמון והשליפה שלו מפותחים. ויש אדם שאינו יכול לעמוד ולדבר בלי להכין יום קודם, אבל אם יאמרו לו יום קודם להכין דרשה הוא יכול להכין להתארגן ולדבר. ויש אדם שרק אם יאמרו לו שבוע קודם הוא יכול להתארגן ולדבר לפני ציבור. אמר משה רבינו אני עילג מלידה, זה לא יעזור אפי' אם אני יכין את הדרשה מתמול שלשום, גם מאז דברך אל עבדך אפי' אם היית אומר להכין לפני שנה אני לא יודע לדבר.

ניתן להזמין שיעורים והרצאות בענייני תיקון המידות **חינוך ועוד,**

פאלפון: 0504182631 וברוא"ל: shealbeni@gmail.com